

(1639) 17: Վիեննա, Մխիթ. 346: 3ա (1690-30ւց. էջ 799). վերջին տունն եւ յիշատակարանը կը պահուի:

Հրտ. N. Ter-Mikaelian, Das armenische Hymnarium. Studien zu seiner geschichtlichen Entwicklung. Leipzig 1905, էջ 74—78:

4. Ողբ Զուգայեցոց:

Աստու քեզ Հայոց խեղճիկ ժողովուրդ Յիրուցան ելաք անմեղ անխորհուրդ: — Գերբ գնաման աք դէպի խորասան (var. Ասպահան)

Քաղցած ու ծարաւ, տկլոր թշուառական:

Հրտ. ԲԶՄ. 1847, էջ 95: Ասկէ Քնար Հայկական. էջ 134: Arm. Pop. Songs. Քոտպ. 13—14: Առաքելեան Հ., Պարսկաստանի Հայերը. Ա. (Վիեննա 1911) 66—67:

Առաջին հրատարակիչն կը գրէ. «Աս երգին շարադրողն է Ստեփան վարդապետ՝ Նախավկային վանքէն. պարոն Գալուստն <Շիրմազանեան> ալ նոյն վանքին մէջ գտեր է ասոր օրինակը: Նախավկայի վանքը հին Զուգայի Շամբ անունով գեղին քովն է, կ'ըսէ, եւ երգին շարադրողը՝ Զուգայեցոց Ասպահան քուրճիան ժամանակակից ու ինքն ալ Զուգայեցի կ'երեւայ՝ զուրցուածքէն: Երգին նիւթն է ողբ Հայոց Պարսկաստան քուրճուուն վրայ՝ 1605ին. Պարսից Շահարաս թագաւորին հրամանաւ: Լեզուն դաւառարարաւ է»:

Ինձի ծանօթ է «Ստեփանու վարդապետ Նախավկայի վանքէն»: Եթէ Ստեփանու մըն է տաղասացը, բնիկ Զուգայեցի, շատ հաւանական է, որ ան նոյն ըլլայ Զուգայեցի Ստեփանու քահանայի հետ: Զիք Ստեփանոսի կեանքի վերջին տարիները ծանօթ չեն: Անկարելի է, որ նա ծերութիւնն անցուցած ըլլայ Նախավկայի վանքը: Ծանօթ է համանուն երգիչ մ'ալ Վարազեցի յորջորջումով, այս դարու սկիզբը, նոյնպէս տաղասաց: Որ եւ է ձեռագրի մէջ չեմ պատահած տաղիս: Թէևութեամբ միայն կը վերագրեմ զայն Ստեփանու Զիք Զուգայեցոյ:

Հ. Ն. ԱԿԻՆՅԱՆ

ՀԱՏԵՐԵՆԱԳԷՏ
† 3. ԱՒԳՈՍՏԻՆՈՍ ՍԵՐՔ

Հայագիտութիւնը կորսնցուց յանձին Հ. Աւգոստինոս Մերքի արդիւնաւոր աշխատակիցներէն մին: Հանդուցեալը ծնած է Գերմանիոյ Ախտոն քաղաքը 11 սեպտեմբեր 1869ին: Իր նախնական եւ միջնակարգ կրթութիւնը ծննդավայրին մէջ առնելէ վերջ՝ կ'անցնի Հոմմ տեղւոյն քահանայապետական Համալսարանի մէջ փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան ճիւղերը յաճախելու: Այս շրջանին կ'անդամակցի Յիսուսեան Ընկերութեան: Կը շարունակէ իր ուսման ընթացքը, այս անգամ հետեւելով Բանասիրութեան եւ Հայրախօսութեան: 1906—1907 տարին ուղեւորութիւն մը կը կատարէ Ս. Երկիր, սուրբ-դրական ուսումնասիրութիւններու համար:

1907էն սկսեալ Հ. Մերք կը տեսնուի ուսուցչական ասպարէզի վրայ: Կը դասախօսէ նախ աստուածաբանութիւն. քանի մը տարի յետոյ, կ'աւանդէ իր նախասիրած Նոր Կտակարանի մեկնութիւնը: 1928ին կը կոչուի Հոմմ՝ Քահանայապետական Ս. Գրքի Հաստատութեան մէջ իբրեւ կարգաւոր Ուսուցչապետ: Այս տեղ զործեց մինչեւ իր մահը (3 ապրիլ 1945):

Ա. Մերքի մասնագիտութիւնն էր Նոր Կտակարանը: Ունի բազմաթիւ աշխատութիւններ: Այստեղ պիտի յիշեմ մասնաւորապէս իր այն գրուածքները, որոնք հայագիտութեան կը հային:

1. Տասնեակ տարիներու անխոնջ աշխատանքի արդիւնք է իր՝ «Յունարէն եւ լատիններէն Նոր Կտակարան»ի քննական հրատարակութիւնը, որ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ կ'արժանանայ հինգերորդ տպագրութեան. (Novum Testamentum Graece et Latine“ apparatus critico instructum, Roma, Pont. Instit. Bibl., ed. 1^a: 1933, 2^a: 1935, 3^a: 1938, 4^a: 1942, 5^a: 1944): Հայերէնագետ Հ. Մերք համեմատութեան առած է այստեղ նաեւ Նոր Կտակարանի հայերէն թարգմանութիւնը: Աչքի առջեւ ունեցած է բաց ի Զօհրապեանի հրատարակութեանէն (Վենետիկ 1805), նաեւ Փր. Մակլէրի «Le texte arménien de l'Évangile d'après Matthieu et Marc», Paris 1919, Մոսկովայի Հազարեան ձեմարանի եւ Էջմիածնի Թ. 226 լուսատիպ աւետարանները, դարձեալ Բրի-

17 Խորալի կը կրէ. «Նորին Ստեփանոս երկու արարեալ յիշատակարան Շարակեցի»:

տանական թանգարանի Addit. Ms 21932, Պարիսի Ազգ. Մատենադարանի հայերէն Թ. 15 եւ 16 ձեռագիրները, ինչպէս նաեւ Տիւրինգենի (Թ. 1) եւ Վատիկանեան (Քիճի Թ. 1) հայ. աւետարանները, Վենետիկի Մխիթ. Մատենադարանի երկու ձեռագիրներն եւ բազմաթիւ հատակոտորներ: Առաքելոց թուղթերը համեմատած է Վիեննայի Մխիթ. Մատենադարանի հնամեայ հատակոտորներուն հետ: Իսկ Յովհաննու Յայտնութեան համար զործածած է Փր. Մուրատի (Երուսաղէմ 1905, 1907) եւ Կոնիքի (Լոնդոն 1907) բնագիրները:

2. Armenische und griechische Palaeographie (Հայկական եւ յունական հնագրութիւն). Miscellanea Francesco Ehrle, հատոր Դ., Հոմմ 1924, էջ 1—21:

3. Փր. Մակլէրի Le texte arménien de l'Évangile d'après Matthieu et Marc (Paris 1919), գրախօսած՝ Biblica 4 (1923), 220—229:

4. Die Einheit der armenischen Evangelienübersetzung (Հայերէն աւետարաններու միասնակութիւնը), Biblica 4 (1923), 356—374:

5. Die armenischen Evangelien und ihre Vorlage (Հայերէն աւետարանները եւ իրենց գաղափար օրինակը), Biblica 7 (1926), 40—72:

6. Die Miniaturen des armenischen Evangeliiars Nr. 697 der Wiener Mechitharistenbibliothek (Վիեն. Մխիթարեան Մատենադարանի հայերէն Թ. 697 Աւետարանի մանրանկարները): Հանդէս Ամսօրեայ, 1927, էջ 931—944:

7. Die Anhänge zum Evangelienkommentar des hl. Ephräm (Ս. Եփրեմի աւետարաններու մեկնութեան յաւելուածները), Zeitschrift für katholische Theologie, 47 (1923), 315—326:

8. Die Marien und salbenden Frauen bei Ephräm (Մարիամեանք եւ իւղաբեր կանայք Ս. Եփրեմի գրուածքներուն մէջ). Z. K. Th., 47 (1923), 494—496:

9. Der neuentdeckte Kommentar des hl. Ephräm zur Apostelgeschichte (Ս. Եփրեմի՝ Գործք Առաքելոցի նորագիւտ մեկնութիւնը). Z. K. Th., 48 (1924), 37—58, 226—260:

10. Der hl. Ephräm und die Apostelgeschichte (Ս. Եփրեմ եւ Գործք Առաքելոցը). Z. K. Th., 48 (1924), 460—465:

11. Der Text des Neuen Testamentes beim hl. Irenäus (Նոր Կտակարանի բնագիրը Ս. Իրենէոսի մօտ). Z. K. Th., 49 (1925), 302—315:

12. Der armenische Irenaeus „Adversus haereses“ (Իրենէոսի «Ընդդէմ Հերձուածոց» գրքին հայերէն թարգմանութիւնը). Z. K. Th., 50 (1926), 371—407, 481—514:

Ինչպէս ցոյց կու տան այս յօդուածաշարքերը, հանդուցեալ Հ. Մերք մեծապէս նպաստած է Հայագիտութեան, բայց մասնաւորապէս Նոր Կտակարանի ուսումնասիրութեան, հայ մատենագրութեան տուեալները շահագործելով:

Այս՝ զգալի կ'ընէ իր բաժանումը Հայագիտութեան ասպարէզին:

Հ. Ա. Ա.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
(Ուղարկուած Խմբագրութեան):

Schotte Paulus, Կեանք եւ Բախտ. մեծ մարդիկ իրենց ժամանակին: 60 պատկերներով ու յատակագրութիւններով: Թարգմանեց զերմաներէնէն Հ. Ռափայէլ Քօմանեցի պատմաբանի կողմէն: Մահկ-Մեսրոպ, սեան: Գահիրէ, տպ. Սահակ-Մեսրոպ, 1947, 8⁰, էջ 320: (Collège Méchithariste, Sh. Kennisset el Arman, 6, Le Caire, Egypte): Գինն՝ 50 է. դ.: [54]

Ոսկեան Դիլտ. Հ. Համագաստ, Վասպուրական-Վանի վանքերը: Մասն Ա. Վիեննա 1940, 8⁰, էջ 384: Գինն՝ դ. Փր. 4.— [55]

Ոսկեան Դիլտ. Հ. Համագաստ, Վասպուրական-Վանի վանքերը: Մասն Բ. Վիեննա 1942, 8⁰, էջ 385—742: Գինն՝ դ. Փր. 4.— [Ազգ. Մատենադարան ձեռք եւ ձեռն.]: [56]

Որբունի Զ. Մ., Վարձու սենեակ. պատմութիւններ: Փարիզ 1939, տպ. Արաքս, 8⁰, էջ 171: [Ազգաւ երկերու մատենաշար, Թ. 3]: [57]

Զիթունի, Բիւր ահ... հազար ահ...: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1941, 8⁰, էջ 232: [Հայագիտում մատենաշար, Թ. 9]: [58]

- Զիթունի, Սասունական «Սասանց տուն», «Սասանյ ծուեր», կամ «Սասունցի Դաւիթ» անուններով ծանօթ հայ ժողովրդական զիւցաղնավէպին եօթը ճիւղին ամբողջական պատմութիւն: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1943, 80, էջ 1168: Գինն՝ 1000 Ֆր. Ֆր.: [Հայագիտում մատենաշար. Թ. 11]: [59]
- Զորմիսեան Լեւոն, Կուսակցութիւնները եւ Հայրենիքը (Վերադնհատման փորձ մը): Փարիզ, տպ. Արաքս, 1946, 80, էջ 163: Գինն՝ 120 Ֆ. Ֆր. կամ տուար 1.25: [60]
- — Ս. Ս. Հ. Ռ. Հայաստան 1945ին Փարիզ. տպ. Արաքս, 80, էջ 94, 1945, Գինն՝ 60 Ֆ. Ֆր. [Մատենաշար Արեւմ. Թ. 1]: [61]
- Զուլփայեան Խաչիկ, Արբուն սրինդ: Առաջին համանուագ: Փարիզ [1942°], 80, էջ 224: Գինն՝ 50 Ֆ. Ֆր. [62]
- — Կիթառ: Փարիզ [1942°] 80, էջ 240, տպ. Արաքս, Գինն՝ 50 Ֆ. Ֆր. [63]
- Զուլխանեան Տ., Արշակ Բ. (Օպերայ) Հայ-Ռուս. Երեման, 1946, 80, էջ 16: [64]
- Զօպանեան Արշակ, Հայրէններու Բուրաստանը: Սիրոյ երգեր, պանդուխտի երգեր վերագրուած Նահապետ Քուչակ վարպետ աշուղին եւ իր հետեւորդներուն: Խրատական, այլարանական եւ կրօնական տաղեր վերագրուած Նահապետ Քուչակին, Յովհաննէս Պուլցին, Տրիկին, Պիւլցիւլ վարդապետին: Ակնայ Հայրէններ: Համախմբեց եւ ի լոյս ընծայեց քննական ուսումնասիրութեամբ մը եւ ծանօթութիւններով. Փարիզ, տպ. Արաքս, 1940, 80 մեծ, էջ 550: [Հրատ. Հ. Բ. Ը. Միութեան: Մելգոնեան Մատենաշար] Գինն՝ 1½ տուար: [65]
- Պահրի Զարուհի Յ., ծամբաներուն երկայնքին, 1872—1942: Փառանձեմ վէպ: Փարիզ, տպ. Տէր-Յակոբեան, 1946, 80, էջ 384: [66]
- — Վոսիորի ափերուն վրայ 1875—1877. Տաղեր (վէպ): Փարիզ, տպ. Տէր-Յակոբեան [1946], 80, էջ 216: [67]
- Պարսամեան Մերուժան, Մարդկային: Փարիզ, տպ. Արաքս, [1946°], էջ 86: [68]
- Պարսամեան Մկրտիչ, Արարատ, այբբենարան ընթերցարան: Ա. տպ., Փարիզ, տպ. Արաքս, 80, էջ 81: [69]
- — Արարատ ընթերցարան, Բ. գիրք, Բ. տպ., Փարիզ [1946°], 80, էջ 144: [70]
- — Գ. գիրք, Փարիզ, տպ. Արաքս [1946°], 80, էջ 240: [71]
- — Արարատ այբբենարան ընթերցարան, Բ. տպ. [1946°], 80, էջ 80: [72]
- Պէրպլեբեան Հ., Արշակ Բ. եւ եւ Քէօօղլու: Արտատպուած «Ապագայ» շաբաթաթերթէն սրբագրութիւններով եւ յաւելուածներով: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1938—1939, մեծ 80, էջ 50: [73]
- Պուլկարահայուն զբոսանի օրացոյցը: Պատաստեց Դ. Յ. Ռազկրատեան: ԻԵ. տարի, 1946, Սոֆիա, 120, էջ 62: [74]
- Պօղոսեան Հ. Եփրեմ, Մայրը: Պուլգիւ, տպ. Սիւրան, 1940, 80, էջ 96: [75]
- — Քերականութիւն աշխարհաբար լեզուի: Ա. մաս, Ա. տարի, Բ. տպ., Պուլգիւ, տպ. Սիւրան, 1939, 80, էջ 40: [76]
- — Նոյն, Ա. մաս, Բ. տարի, Բ. տպ., Պուլգիւ, տպ. Սիւրան, 1941, 80, էջ 40: [77]
- Պօղոսեան Սարգիս, Թրքահայ սպայի մը օրագիրը: 1916 յուլիս—նոյեմբեր: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1941, 80, էջ 156: [78]
- Սահակեան Սար., Զորավանք, քերթուածներ (1923—1935): Գահիրէ, տպ. Սահակ—Մեարոպ, 1936, 80, էջ 123: [79]
- Սարուխան Ա., Վրաստան եւ Հայերը. պատմական եւ մշակութային յարաբերութիւնները անցեալում: Հատոր Ա: Վիեննա, Միթթարեան տպ. 1939, 80, էջ Ը + 291: [Ազգ. Մատենադարան ձեռ. 2:] Գինն՝ 4. Ֆր. 3.—: [80]
- Սեւակ Ռուբէն (Ռ. Զիլինկիբեան), Բժիշկին զիրքէն փրցուած էջեր եւ քերթուածներ: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1946, 80, էջ 240: [Հայ զբոսականներու բարեկամներ մատենաշար Թ. 15]: [81]
- Սիւրմէեան Արտաւազդ արքեպիսկոպոս, Պատմութիւն Հայկազի Հայոց. տեղագրական, պատմագրական, ազգագրական: Հատոր Ա. Սուրիա (պատկերագրող. Հայկազ, տպ. Անի, 1940, 80, էջ Ը + 1096: [82]
- — Հատոր Բ. Պէյրութ, տպ. Մ. Մալսուտեան, 1946, 80, էջ ԼԱ + 977: [83]
- — Դէպի Հայաստան (Յուշեր եւ խոհեր): Պէյրութ, տպ. Մ. Մալսուտեան, 1946, 80, էջ 96: [Արտատպուած «Հայաստանի կոչնակէն»]: [84]
- Սուփոկիեան Ա., Արփի: Փարիզ, 1944, 80, էջ 109: Գինն՝ 40 Ֆր.: [85]
- — Քերամ եւ Զապէլ: Փարիզ, տպ. Յ. Ճարեան, 1945, 80, էջ 63: Գինն՝ 100 Ֆր.: [86]
- Սուսան Բաջու սօհրաթներից: Յառաջարան՝ բանասէր-քննադատ Արամ Երեմեանի: Թեհրան, տպ. Բորոխ, 1940, 80, էջ 202: [Հրատ. Պ. Լեւոն Մելիքի]: [87]
- Սպանդիարով Ա., Խանդուխտ (հայ-ուսերէն) Երեման, Հայպետհրատ, 1945, 80, էջ 32, Գինն՝ 5 ռ.: [88]
- Սրմախէշխանլեան Եր. (Երուխան). Պատմութեան ժողովրդական կեանքէ: Փարիզ, տպ. Տէր-Յակոբեան, 1942, 80, էջ 256: [Հայ զբոսականներու բարեկամներ մատենաշար, Թ. 14]: [89]

Verlag: Mechitharisten-Kongregation. — Für den Inhalt verantwortlich P. Mesrop Habozian. — Druck: Mechitharisten-Druckerei. — Alle Wien 62, Mechitharistengasse 4.

